

[B] **“LATEN WE DIT GESPREK VAN VOOR AF AAN BEGINNEN.” NAAR AANLEIDING VAN PROZA EN POËZIE VAN ELS MOORS**

“Laat de poëzie maar rustig verzuipen in de eerste de beste stal van een kasteel.” Dat zijn de woorden van de ik-verteller van het titelverhaal van Els Moors’ verhalenbundel *Vliegtijd* (2010). Gezien de omstandigheden waaronder we die ik-figuur leren kennen, zou je een dergelijke uitspraak niet snel van haar verwachten: het gaat hier om een Vlaamse dichteres die is afgereisd naar een poëziefestival in Slowakije om daar haar gedichten voor te dragen. Aan die poëzie besteedt het verhaal echter nauwelijks aandacht: we komen weliswaar te weten dat de performance van de ik-figuur goed verloopt, maar Moors heeft voornamelijk interesse in het sociale fenomeen dat zo’n internationaal literair festival vormt. “Ik leerde veel over Europa en zijn dichters die avond in de Non Stop”, schrijft de verteller bijvoorbeeld naar aanleiding van het afsluitende discotheekbezoek: “Niemand wilde slapen, iedereen dronk en iedereen wilde iedereen in de armen vallen.” En elders lezen we: “Er liggen overal neukende dichters en vrijwilligers en filmploegen!”

Het is allicht een ontluisterende schets voor wie denkt dat dichters intellectuele zielen zijn die op literaire avonden spreken over – ik noem maar een verheven dwarsstraat – de invloed van Rilke op hun werk. In “Vliegtijd” is het de Nederlandse afgezant op het Slowaakse festival die nog enigszins naar dit drogbeeld lijkt te verlangen, als hij opmerkt dat de dichters onderling zo weinig over poëzie discussiëren. Zijn gedachtegang vindt beslist geen aansluiting bij de visie van de ik-figuur, die zich hardop afvraagt: “Maar wat valt er over poëzie te zeggen?” Heel wat, denk ik dan als hoofdschuddende lezer. Tegelijkertijd zou ik het ongeloofwaardig hebben gevonden als deze specifieke dichteres met een interessante zienswijze was gekomen, want de protagonist van “Vliegtijd” getuigt op allerlei vlakken van een onuitstaanbare oppervlakkigheid. Zo hekelt ze de openingstoespraak van het poëziefestival als een klaagzang, terwijl ze zelf almaar jammert over de gebrekkige organisatie: het buffet is niet in orde, ze wil geen kamer delen (specifieker: “met een Roemeense”) en er is “nergens een stoel voorhanden

om even op uit te blazen”. Ergerlijker nog is haar gewoonte om haar collega-dichters te reduceren tot hun nationale identiteit, vaak voorzien van bijpassende stereotypische kwalificaties: de Nederlander heet consequent “de Nederlander”, en er is ook sprake van een “Ikea-achtige Finse”. Wie van dichters een kritische benadering van de werkelijkheid verwacht, komt bij Moors’ ik-verteller dan ook bedrogen uit. Voor haar lijkt poëzie alleen betekenis te hebben voor zover ze status genereert, zoals blijkt uit haar ongenoegen over de organisatie van het slotbuffet: “Ik vond het een kaakslag dat wij dichters, als dank, even tussen het plebs mochten staan met een zuur verdiend bonnetje in de hand.” De achterliggende gedachte is, alle ironie ten spijt, op zijn zachtst gezegd discutabel: het gedicht mag dan wel verzuipen in de eerste de beste stal van een kasteel, maar de dichter zelf is een verheven figuur die het recht heeft zich boven het gepeupel te wanen.

Met het ik-perspectief in “Vliegtijd” – het eerste van vier verhalen in de bundel – heeft Moors een gewaagde keuze gemaakt: ze riskeert daarmee vereenzelvigd te worden met de verteller en de stereotiepe visies waar zij regelmatig blijk van geeft. Toch is het juist de vertelsituatie die het geheel overtuigend maakt: de houding van de ik-figuur is immers illustratief voor de problematiek van het verhaal, waarin de functie van poëziefestivals gereduceerd wordt tot het samenbrengen van aandachtsgeile individuen die meer om feesten lijken te geven dan om woorden. Dat is gelukkig een beeld waarmee Moors’ eigen poëzie in het geheel niet strookt. De vraag “Maar wat valt er over poëzie te zeggen?” zie ik de dichteres bijvoorbeeld niet snel stellen, getuige haar laatste bundel *Liederen van een kapseizend paard* (2013). Daarin lezen we onder andere:

de kranten doen niet meer  
dan berichten accepteren  
als ze er eenmaal zijn  
en de teneur bepalen  
en de teneur is juist

Impliciet keert Moors zich in deze strofe tegen een gladgestreken werkelijkheid die door berichtgeving in de media wordt gedictieerd. Voor wie de kranten volgt, is er “maar één verhaal”, waarin oorlogen

beginnen en weer voorbijgaan, maar in de poëzie van Moors is zulk essentialisme ver te zoeken. Het “kapseizen” uit de titel heeft dan ook een poëtische connotatie: in deze gedichten slaat er voortdurend iets om en is er dus geen sprake van een “juiste teneur”. Neem het volgende gedicht:

in de restauratiewagen van de trein  
worden de bestellingen zo meteen  
aan tafel opgenomen en dan zullen we  
allemaal gelukkig zijn  
ondertussen schiet onze trein zichzelf voorbij  
als een glinsterende slang  
door alle zijaanzichten  
landschap is een woord met een voor- en  
achterkant  
het lichaam is de wereld die niet te overschouwen is  
leg het behoedzaam neer  
reken er niet op dat je kunt gokken  
zonder te verliezen  
in mexico miljoenen die jij al bezit?  
laten we dit gesprek van voor af aan beginnen  
ik heb de geest die jouw hemel  
met deze aarde enz...

denk aan een paard  
verlustig je aan zijn ranke flanken  
en kijk dan  
hoe ik het bestijg

Het gedicht beweegt zich als de glinsterende slang uit de tweede strofe: we schieten van restauratiewagen naar landschap naar lichaam naar Mexico naar paard. Dit is kronkelende poëzie die zich niet laat vastpinnen, zoals ook de werkelijkheid niet te homogeniseren is. Die laatste constatering leidt in *Liederen van een kapseizend paard* niet tot een poging de chaos te controleren: eerder celebreert Moors het ongetemde, waarbij zij vooral focust op de erotische connotaties daarvan. Niet voor niets “bestijgt” de ik-figuur in bovenstaand gedicht het steigerende (kapseizende?) paard met zijn lustopwekkende flanken: het staat bij uitstek symbool voor “het lichaam dat niet te overschouwen is”, dat in de ogen van de dichteres vele malen inspirerender is dan de zogenaamde “juiste teneur”.

“Men leeft niet zonder ondertussen / ook de goddeloze wetten van de machthebbers / te

bestendigen”, schrijft Moors in een van de sterkere gedichten uit de bundel. Ze heeft gelijk: de meeste mensen houden bewust of onbewust de heersende machtsstructuren in stand, bijvoorbeeld door geld uit te geven aan media die de teneur bepalen. Het is daarom goed dat er bundels zijn als *Liederen van een kapseizend paard*, die de weerbarstigheid van taal en wereld als uitgangspunt nemen en aandacht vragen voor een “eigenzinnig blaffen”, om nog een frase van Moors te citeren. Op een afgelegen poëziefestival in het Slowakije van “Vliegtijd”, waar de dichters liever elkaar bestijgen dan het kapseizende paard, hoort een bundel als deze niet thuis. Ik zie Moors dan ook liever op een plek waar daadwerkelijk over poëzie gesproken wordt – tref ik u daar ook?

#### JEROEN DERA

ELS MOORS, *Liederen van een kapseizend paard*, het  
balanseer / Nieuw Amsterdam, Aalst / Amsterdam, 2013,  
64 p; ELS MOORS, *Vliegtijd*, Nieuw Amsterdam,  
Amsterdam, 2010.